

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 07.06.2014
Yayın Kabul Tarihi: 27.11.2014

Ortaöğretim 11. Sınıf Felsefe Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi “Isparta Örneği”

Evaluation On Opinion Of The Teachers About Programme On Philosophy Courses At 11. Grade In Secondary Education “Isparta Example” *

Doç. Dr. Ayşe Sıdika OKTAY **
Önder ŞAKAR ***

Özet

Bu çalışmanın amacı, felsefe dersi öğretim programını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir. Çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır.

Araştırmada, Isparta ilinde 2013-2014 öğretim yılında resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında görev yapan felsefe öğretmenleriyle görüşme yapılarak, öğretmenlere programın öğelerine yönelik hazırlanan anketler uygulanmıştır. Görüşmelerde elde edilen verilerin değerlendirilmesinde yüzde oranlarından, anketlerin çözümlenmesinde ise SPSS programından yararlanılmıştır.

Sonuç olarak; Isparta ilinde ortaöğretim kurumlarındaki atmış sekiz felsefe öğretmenin tamamına ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketlere verdikleri cevaplar ile görüşme formlarından elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Felsefe öğretmenlerinin öğretim programı ile ilgili düşüncelerinde, kıdemlerine ve fakültelerine göre farklılık görülmüştür. Öğretmenlerin öğretim programının öğelerine yönelik hazırlanan anketlere verdikleri cevaplardan, düşüncelerinde görüş birliği içerisinde olmadıkları, kararsız kaldıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Öğretmen, Ortaöğretim, Program, Isparta.

* Bu makale SDÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Ortaöğretim Felsefe Dersi Öğretim Programları ve 2009 Yılı Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Isparta Örneği)” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Felsefesi ABD, asoktay@gmail.com

*** Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Isparta Gönen Güneykent Yunus Emre Ortaokulu, andersakar32@gmail.com

Abstract

The aim of this study is evaluating philosophy curriculum according to the teacher' opinions. In this study, descriptive study model was used by the researcher.

In this research, philosophy teachers working in public and private secondary education schools in the province of Isparta for the academic year 2013-2014 were interviewed with and the questionnaires prepared according to the characteristics of the program were applied to this philosophy teachers. Percentage rates were used in the evaluation of the data obtained in interviews and the SPSS program was used in the analyzing of the questionnaires .

As a result, all the sixty eight philosophy teachers working in the secondary education institutions in the province of Isparta have been reached. The responses to the questionnaires of the teachers who participated in the survey were evaluated with the results obtained from interview forms. Philosophy teachers' ideas about the curriculum have been varied according to seniority and faculty. By the answers from the teachers on the surveys prepared for the elements of the curriculum, It was determined that there was no consensus on teachers' ideas as well as they are on unstable level

Key words: Philosophy, Teacher, Secondary Education, Curriculum, Isparta

Giriş

Felsefe merak ve şüpheyle başlayarak insanların her dönemde ilgisini çekmiştir. Felsefenin temel konularından olan varlık, insanın cevap aradığı temel sorulardandır. Varlığını sorgulamayan insan olamayacağına göre felsefe yapmayan insan da olamayacaktır. Cumhuriyet döneminden günümüze kadar sırasıyla 1924, 1938, 1950/1957, 1976, 1985, 1993 ve 2009 yıllarında felsefe dersi öğretim programları değişikliğe uğramıştır. Elbette 1924 yılındaki ilk programın günümüzde uygulanması beklenemez. Çağın gereklerine uygun olarak, öğretim sistemindeki değişiklikler gözönünde bulundurularak felsefe öğretim programları yenilenmektedir.

Öğretim programı, “okulda yada okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği”¹ olarak tanımlanmaktadır. Eğitim programı daha geniş anlamli olarak kullanılmakta, öğretim programını içerisine almaktadır. Bazen birbiri ile karıştırılmasına rağmen öğretim programı daha çok bir derse yönelik olarak izlenen etkinlikler bütünüdür. Eğitimde kullanılan programların dört temel ögesi bulunmaktadır. Bunlar; “hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ile ölçme-değerlendirmedir.”² Bu öğeler birbiri ile sıkı bir ilişki halinde bulun-

¹ Özcan Demirel, Eğitimde Program Geliştirme, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2012, s. 6.

² Demirel, a.g.e., s. 5.

makta, birbirinden etkilenmektedir. Programların hazırlanması sürecinde bu ögeler birlikte değerlendirilmektedir.

Türk eğitim sistemi ile ilgili çalışmalar Cumhuriyet ilan edilmeden önce başlamıştır. Özellikle Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı sırasında 15 Temmuz 1921'de Ankara'da düzenlenen *Maarif Kongresi* çalışmasına başkanlık etmesi çok önemlidir.³ Daha sonraları ülkenin eğitim meseleleri ile ilgili 1923, 1924, 1925 ve 1926 yıllarında *Heyet-i İlmiye* toplantıları düzenlenmiştir.⁴ 1939 yılından itibaren de *Şura* toplantıları düzenlenmiş, son olarak XVIII. Milli Eğitim Şurası 2010 yılında toplanmıştır.⁵ Şura kararları bağlayıcı olmamakla birlikte tavsiye niteliği taşıyan geniş katılımlı konunun uzmanlarının yer aldığı toplantılardır. Şuralarda program geliştirme çalışmalarına yönelik kararlar alınmıştır.

Türkiye'de program geliştirme süreci 1950 yılından sonra ortaöğretimde başlamıştır. “Ülkemizde program geliştirme çalışmalarına 1953-1954 öğretim yılında ortaöğretim kurumlarında, uygulama okullarında ağırlık verilmiştir.”⁶ Programların çağın şartlarına göre değişmesi kaçınılmazdır. Türk eğitim sisteminin temeli, “Cumhuriyetten sonra atılmıştır ve bu temelde ilerlemeci eğitim akımının etkileri olmuştur. Cumhuriyetten sonra eğitimde demokrasi, laiklik, millilik, bilimsellik, sosyal adalet, fırsat ve imkan eşitliği vb. ilkeler geliştirilmiştir. Ama uzun bir süre amaçlanan sentez bir türlü gerçekleşememiş, konu ve öğretmen merkezli, ezberci geleneksel eğitimin etkileri baskın bir biçimde varlığını sürdürmüştür. Eğitimle ilgili tartışmalar, daha çok da ideolojik tartışmalar biçiminde süregelmiştir.”⁷ Son yıllarda milli eğitim sistemindeki köklü değişiklik çalışmaları sonucunda, ilerlemecilik akımı yerini yapılandırmacı yaklaşıma bırakmaya başlamıştır.

Bu yapılandırmacı yaklaşımda “bir dersin ilk amacı geniş bir kavrama sahip konuya öğrencilerin ilgisini çekmektir. Bu bir gösteri yaparak verileri sunarak ya da kısa bir film göstererek başarılabilir. Öğrencilerin konu hakkındaki önceki bilgilerini ortaya çıkarmak için açık uçlu sorular sorulur. Sonra, öğrencilerin önceki anlayışlarıyla uyuşmayan bazı bilgi ve veriler sunulur. Öğrenciler bunu başarmaları için cesaretlendirilir. Öğrenciler küçük gruplara ayrılır ve eski anlayışları ile farklı olan yeni bilgileri uzlaştıracak kendi hipotez ve deneylerini belirtmeleri sağlanır. Bu grup etkileşimi sırasında öğretmenin görevi, sınıfta dolaşarak çalışılan konuda bir anlayış oluşturmak için öğrencilere yardımcı olacak sorular sormak ve onlara bir kaynak olmaktır.”⁸ Yani öğretmen bu anlayışta bilgi aktaran değil rehberlik yapan kişidir. Öğretmenin görevi öğrencileri aktif olarak, işbirliği içerisinde

³ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi MÖ.1000-MS.2012*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2012, s. 320.

⁴ Akyüz, a.g.e., s. 401.

⁵ Akyüz, a.g.e., s. 404.

⁶ S.Savaş Büyükkaragöz - Cuma Çivi, *Genel Öğretim Metotları*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 230.

⁷ MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, *Türk Milli Eğitim Sistemi İçerisinde Ortaöğretim Kademesi*, Ankara, 2010, s. 29.

⁸ Mehmet Arslan, “Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c. XL, S. 1, Ankara, 2007, s. 56.

yönlendirerek, alternatif araç gereçlerle konunun kavratılmasını sağlamaktır. Ders programları da bu anlayışa göre düzenlenmektedir.

2009 yılı felsefe dersi öğretim programı yapılandırmacılık esasına göre düzenlenmiştir. Bu programla yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde öğrenci merkeze alınmış, geleneksel eğitimden uzaklaşarak, sürece dayalı bir anlayış geliştirilmiştir. Bu anlayış da esas bilginin yapılandırılmasıdır. Öğrencilerin aktif olarak derse katılmasıdır. Her bir öğrencinin kendine has özellikleri olduğunu kabul eden bir programdır. Bu anlayışta öğrenciler aktif olarak derse katılmakta, soru sormaya özendirilmektedir. Öğretmenin rolü değişmiş, öğrencilere rehberlik görevini üstlenmiştir.⁹ Yeni program öğretmeni değil öğrenciyi merkeze alarak hazırlanmaktadır. Bu yeni bir anlayış ve zihniyet değişikliğidir.

Programlar dersin merkezinde yer almaktadır. Programlara göre ders kitapları düzenlenmekte, öğretmenlerin ders işleniş sırasında programa bağlı kalması beklenmektedir. Hazırlanan programların hedeflerine ulaşabilmesi için öğelerinin birbiri ile tutarlı olması gerekmektedir. Ayrıca programların belirlenen yaklaşımlara uygun olarak hazırlanmasına rağmen, bu programı uygulayacak öğretmenlerin yaklaşımı özümsememeleri hedeflere ulaşılmasını güçleştirmektedir. Eğer amaçlara ve kazanımlara yönelik bir ders kitabı hazırlanmamış, programa uygun araç gereç imkanı yok ise, ölçme değerlendirme faaliyetleri amaçların kazanılma düzeyine belirleymiyorsa programın hedefine ulaşması beklenmemektedir.

1924 yılı ile 2014 yılları arasında 90 yıllık bir sürede öğretim programlarında yapılan değişiklik sonunda oluşturulan ders çizelgeleri incelenmiştir. Genel lisele-
rin ders çizelgelerine göre oluşturulan felsefe dersinin dağılımı ile toplam ders saati içerisindeki yeri aşağıda gösterilmiştir.

⁹ Aytekin Demircioğlu - Ekrem Ziya Duman, "1935 ve 2009 Felsefe Öğretim Programlarına Göre Yazılmış Ders Kitaplarındaki Çeşitli Felsefe Kavramlarının Karşılaştırılması", Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, c. II, S. 2, Mayıs, 2013, s. 273.

1924-2014 Yılları Lise Felsefe Dersi Dağılım Çizelgesi

YILLAR	DERSİN ADI	SINIFLAR						Fen Şubesi (Sayısal Alan)			Edebiyat Şubesi (Sözel Alan)			
		9.SINIF (I.Sınıf)	10.SINIF (II.Sınıf)	11.SINIF (III.Sınıf)			12.SINIF (IV.Sınıf)		Toplam Felsefe Dersi Sayısı	Lise Toplam Ders Saati Sayısı	Ders Çizelgesi İçindeki Yeri (%)	Toplam Felsefe Dersi Sayısı	Lise Toplam Ders Saati Sayısı	Ders Çizelgesi İçindeki Yeri (%)
				Fen	Edebiyat	Matematik	Fen	Edebiyat						
1924	Felsefe	-	2	2	4	-	-	-	4	90	4,44	6	90	6,66
1927	Felsefe ve İktisadiyat	-	2	3	6	-	-	-	5	96	5,20	8	96	8,33
1931	Felsefe ve İktisadiyat	-	2	2	6	-	-	-	4	102	3,91	8	102	7,84
1934	Felsefe ve İktisadiyat	-	-	2	6	-	-	-	2	88	2,27	6	88	6,81
1937	Filozofi ve Sosyoloji	-	-	3	7	-	-	-	3	88	3,40	7	88	7,95
1938	Filozofi ve Sosyoloji	-	-	3	6	-	-	-	3	87	3,44	6	87	6,89
1949	Felsefe	-	-	2			3	5	5	128	3,90	7	128	5,46
1952	Felsefe	-	-	2			3	5	5	128	3,90	7	128	5,46
1956	Felsefe, Mantık ve Sosyoloji	-	-	3	6	-	-	-	3	96	3,12	6	96	6,25
1957	Felsefe, Mantık ve Sosyoloji	-	-	3	6	-	-	-	3	100	3	6	98	6,12
1974	Felsefe, Mantık, Sosyoloji	-	-	3	6	-	-	-	3	106	2,83	6	106	5,66
1976	Felsefe, Mantık, Sosyoloji	-	-	3	6	-	-	-	3	109	2,75	6	109	5,50
1978	Felsefe, Mantık, Sosyoloji	-	-	3	6	-	-	-	3	115	2,60	6	115	5,21
1985	Felsefe Grubu	-	-	3	6	3	-	-	3	114	2,63	6	114	5,26
1992	Felsefe 1-2	-	-	2+2=4 Kredi				Toplam 144 Kredi				2,77		
1998	Felsefe	-	-	2	2	-	-	-	2	99	2,02	2	99	2,02
2009	Felsefe	-	-	2 saat			-	-	2	120	1,66	2	120	1,66
2013	Felsefe*	-	-	2 saat			-	-	Toplam 142 saat				1,40	
2014	Felsefe*	-	-	2 saat			-	-	Toplam 140 saat				1,42	

Açıklamalar: (1924 yılı), Hasan Ali Yücel, *Türkiye de Ortaöğretim*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994. s. 165; (1927)s.168; (1931) s.171; (1934) s.172; (1937) s.173; (1938)Kültür Bakanlığı, *Lise Programı*, İstanbul, 1938, s.1; (1949) MEB TD, c.XII, S.557, 26 Eylül 1949, s.113; (1952) Hasan Cicioğlu, *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fa-

kültesi Yayınları, Ankara, 1982, s.206; (1956) s.207; (1957) s.208; (1974) Cicioğlu, a.g.e., s.215; (1976) MEB TD, c.XXXIX, S.1900, 27 Eylül 1976, s.326; (1978) MEB TD, c.XLI, S.2003, 16 Ekim 1978, s.456; (1985) MEGSB TD, c.XLVIII, S.2196, 23 Eylül 1985, s.399; (1992) MEB TD, c.LV, S.2368, 12 Ekim 1992, ss.697-698; (1998) MEB TD, c.LXI, S.2492, Eylül 1998, ss.1128-1129; (2009) MEB TD, c.LXXII, S.2624, Eylül 2009, ss.534-535; (2013) MEB TD, c.LXXVI, S.2667, Nisan 2013, ss.199-200; c.LXXVI, S.2670, Temmuz 2013, s.1737; (2014) MEB TD, c.LXXVII, S.2676, Ocak Ek-2 2014, s.162.sayfalarındaki haftalık ders çizelgelerden yararlanılarak, toplam ders saatleri ve yüzdelik oranları belirlenerek tablo düzenlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Ortaöğretim kurumlarında felsefe dersine giren öğretmenlerin, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu'nun 14/12/2009 tarih ve 235 sayılı kararıyla uygun görülen felsefe dersi öğretim programına yönelik düşünceleri ile felsefe eğitiminden beklentileri değerlendirilerek, öneriler bulunmuştur.

Araştırmanın Modeli

Ortaöğretim 11. sınıf felsefe dersi öğretim programına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırma yapılarak, mevcut durumun ne olduğu ortaya konulmaya çalışılmış böylelikle öğretim programı detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 öğretim yılında Isparta il ve ilçelerinde görev yapan bütün felsefe öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem ise, Isparta il ve ilçelerindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan toplam 68 felsefe öğretmeninden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

2009 yılından itibaren uygulanan felsefe dersi öğretim programına¹⁰ yönelik öğretmen görüşlerini belirlenmek amacıyla, anket yöntemi tercih edilmiştir. Anket hazırlamadan önce felsefe dersi öğretim programı ve ders kitapları incelenmiştir. Konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalar ile yüksek lisans ve doktora tezleri araştırılmıştır. Cumhuriyetten günümüze ortaöğretim kurumlarında okutulan felsefe derslerinin haftalık ders çizelgeleri ile felsefe dersi programları taranmıştır. Program geliştirme uzmanları ile anket üzerine araştırmalar yapan din sosyolojisi bölümündeki öğretim üyelerine hazırlanan taslak anketler gösterilmiştir. Getirilen

¹⁰ MEB Felsefe Dersi Öğretim Programı, Ankara, 2009.

öneriler doğrultusunda anketler program öğelerine yönelik olarak sınıflandırılarak hazır hale getirilmiştir.

Anket formunun ilk bölümünde öğretmenlere yönelik kişisel bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise likert tipi beş dereceli, öğretmenlerin katılma durumunu belirleyen yargısal cümleler bulunmaktadır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmada verilerin analizi aşamasına geçmeden önce öğretmen anketleri 1’den 67’ye kadar numaralandırılmıştır. Maddelerin bilgisayara girilmesinde; olumlu cümlelere “kesinlikle katılmıyorum” için 1 puan, “katılmıyorum” için 2, “kararsızım” için 3, “katılıyorum” için 4, “kesinlikle katılıyorum” için 5 puan verilmiş, olumsuz cümlelerde ise “kesinlikle katılmıyorum” için 5 puan, “katılmıyorum” için 4, “kararsızım” için 3, “katılıyorum” için 2, “kesinlikle katılıyorum” için ise 1 puan verilmiştir.

Araştırma da uygulanan likert tipi beşli derecelendirme ölçeğine yönelik olarak puan aralıkları Kesinlikle Katılmıyorum 1 (1.00-1.80), Katılmıyorum 2 (1.81-2.60), Kararsızım 3 (2.61-3.40), Katılıyorum 4 (3.41-4.20), Kesinlikle Katılıyorum 5 (4.21-5.00) şeklindedir.

Araştırmada güvenilirlik ölçümü olarak kabul edilen *Cronbach Alpha* katsayısı kullanılmıştır. Örneklem tamamı 68 kişi olması nedeniyle ön çalışma yapılmamıştır. Araştırma tamamlandıktan sonra SPSS analiz programı kullanılarak güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ölçeğin tamamına yönelik güvenilirlik katsayısının 0,947 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre ölçeğin yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Bu araştırma için ölçeğin bütün olarak güvenilirlik analizinin yanı sıra, ölçekte bulunan dört öğenin de güvenilirliği ayrı ayrı hesaplanmıştır. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları; kazanımların 0,835, içeriğin 0,767, öğretme-öğrenme durumlarının 0,938 ve ölçme-değerlendirmenin 0,816 olarak tespit edilmiştir. Buna göre her bir öğenin de güvenilir olduğu söylenilebilir. Bu araştırmada ankette yer alan 49 madde de hiçbir değişiklik yapılmadan değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmamızda SPSS istatistik programından alınan raporlara göre tablolar oluşturulmuştur. Tabloların özelliklerine göre frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapması alınarak yorumlanmıştır. Aritmetik ortalama, “bir grup verinin değerlerinin toplamının veri sayısına bölümüdür. Çok yaygın olarak kullanılan merkezi eğilim ölçüsüdür.”¹¹ Standart sapma ise “bir dizi verinin, bu dizinin ortalama değerinden ne kadar farklılaştığının, yani değerlerin ortalamaya göre ne kadar dağıldığının (ya da, ortalama değerden ne kadar saptığının) göstergesidir.”¹² Anket maddelerinin aritmetik ortalaması ile standart sapması alınmıştır.

¹¹ Abdullah, Can, SPSS Nicel Veri Analizi, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2013, s. 34.

¹² Can, a.g.e., s. 35.

Bulgular

1. Kişisel Bilgilere İlişkin Bulgular

Araştırmaya 67 felsefe öğretmeni katılmıştır. Felsefe öğretmenlerinin %53,7'si erkek, %46,3'ü kadındır. %46,3'ü ilçelerde %53,7'si il merkezinde görev yapmaktadır. Anadolu liselerinin fazla olmasından dolayı öğretmenlerin %46,3'ü bu liselerde görev yapmaktadır. İkinci olarak %41,8'i meslek liselerinde çalışmaktadır. Felsefe öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu Anadolu ve meslek liselerinde görev yapmaktadır. Felsefe öğretmenlerinin %56,7'si 31-40 yaş aralığındadır. %62,7'sinin 11-20 yıl hizmeti bulunmaktadır. Felsefe öğretmenlerinin çoğunluğu mesleklerinde kıdemli olan öğretmenler arasında yer almaktadır. Meslekte yeni sayılabileceğimiz öğretmenlerin oranı ise %25,4'tür. Felsefe öğretmenlerinin %70,1'i fen edebiyat fakültesinden mezundur. Eğitim fakültelerinden mezun olanların oranı ise %17,9'dur. Öğretmenlerin %80,6'sı lisans, %17,9'u yüksek lisans, %1,5'i de doktora mezundur.

2. Kazanımlarına İlişkin Bulgular

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		\bar{X}	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Felsefe dersi öğretim programının kazanımları;												
Kazanımlar açık bir şekilde ifade edilmiştir.	2	3	21	31,3	3	4,5	38	56,7	3	4,5	3,28	1,05
Kazanımlar ünitelere göre dengeli bir şekilde dağıtılmıştır.	3	4,5	21	31,3	8	11,9	32	47,8	3	4,5	3,16	1,06
Kazanımlar gerçekleştirilebilecek niteliktedir.	5	7,5	21	31,3	11	16,4	30	44,8	0	0	2,98	1,03
Kazanımlar öğrencilerin seviyesine uygundur.	5	7,5	18	26,9	17	25,4	25	37,3	2	3	3,01	1,03
Kazanımlar okulun imkanları ile gerçekleştirilebilecek niteliktedir.	5	7,5	21	31,3	14	20,9	24	35,8	3	4,5	2,98	1,08
Kazanımlar farklı düşünce yollarını geliştirecek niteliktedir.	4	6	19	28,4	11	16,4	32	47,8	1	1,5	3,10	1,03
Kazanımlar öğrencilerin yaratıcı bireyler olmasına olanak tanımaktadır.	3	4,5	30	44,8	8	11,9	24	35,8	2	3	2,88	1,05
Programda öngörülen beceriler (felsefi sorgulama, sistematik düşünme vb.) konulara çok yönlü bakabilme vb.) kazandırılabilir niteliktedir.	4	6	25	37,3	10	14,9	28	41,8	0	0	2,92	1,01
Yeni kazanımlara ihtiyaç duyulmaktadır.	2	3	10	14,9	11	16,4	29	43,3	15	22,4	3,67	1,07
\bar{X} ORTALAMASI =3,10												

Araştırmaya katılan öğretmenlere dokuz madde halinde kazanımlara yönelik sorular yöneltilmiştir. Maddelerin aritmetik genel ortalaması 3,10'dur. Sonucu ise "kararsızım" düzeyindedir. Bir madde de "katılmıyorum", sekiz madde de ise "katılıyorum" şeklinde yüzde oranı görülmektedir. Anket maddelerinin standart sapması 1 değerinin üzerindedir. En düşük standart sapma 1,01 en yüksek ise 1,08'dir.

3. İçeriğe İlişkin Bulgular

Araştırmada felsefe dersi öğretim programının içeriğine yönelik olarak on iki soru sorulmuştur. Öğretmenlerin içeriğe ilişkin olarak verdikleri cevapların aritmetik genel ortalamasının 2,98 şeklinde olduğu görülmektedir. Anket maddelerinin standart sapması kazanım ögesinde olduğu gibi 1 değerinin üzerindedir. Standart sapma en düşük 1,01 en yüksek 1,14'tür. İçeriğe yönelik olarak felsefe öğretmenlerinin görüş birliğinde olduğu söylenememektedir. Bunların yedi maddesinde “katılıyorum” seçeneği, beş maddesinde ise “katılmıyorum” şeklinde yüzde oranı olduğu görülmektedir.

Felsefe dersi öğretim programının içeriği;	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		X̄	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
İçerik açık ve anlaşılırdır.	5	7,5	24	35,8	13	19,4	22	32,8	3	4,5	2,91	1,08
İçerik öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır.	9	13,4	30	44,8	9	13,4	18	26,9	1	1,5	2,58	1,07
İçerik kazanımlara göre hazırlanmıştır.	4	6	20	29,9	14	20,9	28	41,8	1	1,5	3,02	1,01
İçerik toplumsal değerlere uygun olarak hazırlanmıştır.	4	6	22	32,8	8	11,9	32	47,8	1	1,5	3,05	1,05
İçerik öğrencilerde var olan bilgileri açığa çıkarmaktadır.	4	6	27	40,3	12	17,9	22	32,8	2	3	2,86	1,04
İçerikte gereksiz bilgiler yer almamaktadır.	7	10,4	25	37,3	12	17,9	19	28,4	4	6	3,17	1,14
İçerikte öğrenciler için önemli olan bilgiler yer almaktadır.	3	4,5	14	20,9	9	13,4	36	53,7	5	7,5	3,38	1,04
İçerik öğrencileri ezbere yöneltmektedir.	2	3	19	28,4	12	17,9	27	40,3	7	10,4	3,26	1,08
İçerikte güncel konular yer almaktadır.	5	7,5	24	35,8	7	10,4	28	41,8	3	4,5	3,00	1,12
İçerik öğretmene rehberlik etmektedir.	4	6	24	35,8	10	14,9	27	40,3	2	3	2,98	1,07
İçerik öğretim ilkelerine (yakından uzağa, bilinenden bilinmeye, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, güncellik vb.) uygun bir şekilde düzenlenmiştir.	7	10,4	24	35,8	10	14,9	26	38,8	0	0	2,82	1,07
İçerik temel kavramlar etrafında yapılandırılmış olup öğrencilerin kendi öğrenme şemalarını oluşturmalarına olanak sağlamaktadır.	7	10,4	25	37,3	14	20,9	19	28,4	2	3	2,76	1,07
X̄ ORTALAMASI = 2,98												

4. Öğretme-Öğrenme Sürecine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan felsefe öğretmenlerinin verdikleri cevaplardan, felsefe dersi öğretim programının öğretme-öğrenme sürecine yönelik görüşlerinin genel aritmetik ortalamasının \bar{X} 2,86 düzeyinde gerçekleştiği, sonucun “kararsızım” puan aralığında olduğu görülmektedir. Standart sapması ise en düşük 0,95 en yüksek ise 1,31'dir. Öğretme öğrenme sürecine yönelik olarak öğretmenlerin verdikleri cevapları yüzde olarak incelediğimizde, dokuz madde de “katılmıyorum”, yedi madde ise “katılıyorum” düzeyinde sonuç görülmüştür.

Felsefe dersi öğretim programının öğretme-öğrenme süreci;	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		\bar{x}	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Programdaki etkinlikler öğrencilerin aktif olarak derse katılmasını sağlamaktadır.	5	7,5	26	38,8	13	19,4	22	32,8	1	1,5	2,82	1,02
Programdaki etkinlikler kalıcı olarak öğrenmeyi sağlayacak niteliktedir.	5	7,5	31	46,3	14	20,9	16	23,9	1	1,5	2,65	0,97
Programdaki etkinlikler öğrencilerin işbirliği içerisinde çalışmalarını sağlamaktadır.	5	7,5	27	40,3	16	23,9	18	26,9	1	1,5	2,74	0,99
Programdaki etkinlikler öğrencilere özgür düşünme becerisi kazandırmaktadır.	5	7,5	24	35,8	7	10,4	29	43,3	2	3	2,98	1,10
Programdaki etkinlikler öğretmen öğrenci etkileşimini sağlamaktadır.	1	1,5	22	32,8	11	16,4	31	46,3	2	3	3,16	0,97
Programdaki etkinlikler felsefi temele uygun olarak hazırlanmıştır.	1	1,5	21	31,3	11	16,4	33	49,3	1	1,5	3,17	0,95
Programdaki etkinlikler öğrencilerin üst düşünme becerilerini geliştirecek niteliktedir.	6	9	28	41,8	11	16,4	22	32,8	0	0	2,73	1,02
Programdaki etkinlikler sorgulayan ve araştıran bireylerin yetişmesini sağlamaktadır.	4	6	26	38,8	12	17,9	25	37,3	0	0	2,86	0,99
Programdaki etkinlikler öğrencilerin duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmelerine imkan sağlamaktadır.	4	6	19	28,4	14	20,9	30	44,8	0	0	3,04	0,99
Programdaki etkinlikler öğrencilerdeki merak duygusunu uyandırmaktadır.	4	6	20	29,9	12	17,9	31	46,3	0	0	3,04	1,00
Programdaki etkinlikler Türk kültür ve düşünürlerinin yeterince tanınmasını sağlamaktadır.	10	14,9	32	47,8	12	17,9	13	19,4	0	0	2,41	0,97
Programdaki etkinlikler milli değerler ile evrensel değerler arasında ilişki kuran bireylerin yetişmesini sağlamaktadır.	6	9	30	44,8	15	22,4	15	22,4	1	1,5	2,62	0,98
Program öğrenci merkezli yöntem ve tekniği kullanmaya imkan sağlamaktadır.	6	9	23	34,3	11	16,4	25	37,3	2	3	2,91	1,09
Programda yer alan araç gereçler kazanımların gerçekleşmesini sağlamaktadır.	5	7,5	24	35,8	16	23,9	22	32,8	0	0	2,82	0,98
Program bilgisayar, internet, projeksiyon vb. araç-gereçlerden yararlanmaya imkan sağlamaktadır.	3	4,5	18	26,9	3	4,5	41	61,2	2	3	3,31	1,04
Programa ayrılan haftalık ders saati yeterlidir.	18	26,9	20	29,9	6	9	19	28,4	4	6	2,56	1,31
\bar{x} ORTALAMASI = 2,86												

5. Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin ölçme değerlendirme faaliyetlerine ilişkin olarak verdikleri cevapların genel aritmetik ortalamasının 3,24 şeklinde olduğu görülmektedir. Yine bu öğede de öğretmenlerin görüş birliği içerisinde olmadıkları, “kararsızım” düzeyinde sonuç tespit edilmiştir. Standart sapması en düşük 0,75 en yüksek ise 1,14’tür.

Ölçme değerlendirmeye yönelik olarak on iki madde yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre en fazla yüzde oranına sahip maddeleri incelediğimizde; bir madde de “katılmıyorum”, bir madde de “kararsızım” ve diğer on madde ise “katılıyorum” şeklinde oran görülmektedir.

Felsefe dersi öğretim programı ölçme değerlendirme ;	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		\bar{X}	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Ölçme değerlendirme çalışmaları kazanımları ölçebilecek niteliktedir.	3	4,5	24	35,8	12	17,9	28	41,8	0	0	2,97	0,98
Ölçme değerlendirme çalışmalarına yeterli zaman ayrılmaktadır.	5	7,5	17	25,4	12	17,9	32	47,8	1	1,5	3,10	1,04
Ölçme değerlendirme çalışmaları her ünitenin sonunda yapılmaktadır.	0	0	10	14,9	8	11,9	46	68,7	3	4,5	3,26	0,79
Ölçme değerlendirme çalışmaları öğretmene kılavuzluk yapmaktadır.	3	4,5	14	20,9	13	19,4	35	52,2	2	3	3,28	0,98
Ölçme değerlendirme çalışmaları öğrencilerin çok yönlü tanınmasına olanak sağlamaktadır.	5	7,5	17	25,4	23	34,3	20	29,9	2	3	2,95	0,99
Ölçme değerlendirme çalışmaları içerisinde sergi, proje, gözlem, görüşme, öz değerlendirme ve akran değerlendirme yapılmaktadır.	6	9	26	38,8	14	20,9	21	31,3	0	0	2,74	1,00
Alternatif ölçme değerlendirme yöntemleri uygulanmaktadır.	6	9	18	26,9	11	16,4	28	41,8	4	6	3,08	1,13
Öğrenciler sınavlarda çoktan seçmeli testleri cevaplayabilmektedir.	1	1,5	9	13,4	7	10,4	45	67,2	5	7,5	3,65	0,86
Öğrenciler sınavlarda açık uçlu soruları cevaplayamamaktadır.	3	4,5	23	34,3	8	11,9	26	38,8	7	10,4	2,83	1,14
Öğrenciler sınavlarda kısa cevaplı soruları cevaplayabilmektedir.	1	1,5	7	10,4	5	7,5	46	68,7	8	11,9	3,79	0,84
Öğrenciler sınavlarda boşluk doldurma sorularını cevaplayabilmektedir.	4	6	12	17,9	6	9	38	56,7	7	10,4	3,47	1,09
Öğrenciler sınavlarda doğru/yanlış sorularını cevaplayabilmektedir.	0	0	7	10,4	7	10,4	47	70,1	6	9	3,77	0,75
\bar{X} ORTALAMASI=3,24												

Tartışma ve Sonuç

Türkiye’de zaman içerisinde zihniyet değişikliği meydana gelmektedir. Bu zihniyet değişikliği ister istemez eğitim politikalarına ve buna bağlı olarak ders programlarına da yansımıştır. Ancak yapılan programların uygulanmasında ve hedeflere ulaşılmasında problemlerle de karşılaşmaktadır. Bu çalışmamızda hedeflere neden ulaşamadığı konusundaki tespitler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Felsefe dersi öğretim programları, 1924 yılından 2014 yılına kadar çeşitli tarihlerde mevcut eğitim sistemindeki değişiklikler sonucunda geliştirilmiştir. 2009 yılındaki programda felsefenin temel konuları sekiz ünite şeklinde sistematik felsefe tarzında daha ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Programın yapısına, öğretmenlerden beklenen rollere, genel amaçlara, kazanım, içerik, ölçme ve değerlendirme süreçlerine ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Ünitelerin sayısına göre kazanım oranları ve ayrılacak ders saatleri de ayrıca tabloda gösterilmiştir.

Felsefe öğretim programının, yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir şekilde hazırlanmış programın incelenmesinden anlaşılmaktadır. Programda öğrenci merkeze alınarak, sürece dayalı bir anlayış geliştirilmiştir. Bu anlayış da esas bilginin yapılandırılmasıdır. Ders kitaplarında öğrencilerin aktif olarak derse katılmasına yönelik etkinlikler hazırlanmıştır. Öğrenciler etkinliklere katılarak önceki bilgilerinin üzerine yeni bilgiler ekleyerek kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin daha fazla güdülenerek derslerdeki etkinliklere katılmaları gerekmektedir.

Ayrıca programın açık bir şekilde öğrencilerin seviyesine uygun olarak hazırlandığı, toplumsal değerlere uygun olduğu, güncel konuların yer aldığı, öğretim ilkelerine göre hazırlandığı, öğretmene rehberlik ettiği, öğrencilerdeki merak duygusunu farklı düşünce yollarını geliştirdiği, öğrenci merkezli yöntem ve tekniklerin kullanılabilirliği, öğrenci öğretmen etkileşiminin gerçekleştiği, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebildikleri ve bilgisayar, internet gibi araçlardan yararlanılabildiği şeklinde olumlu görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin felsefe dersi öğretim programına yönelik olumsuz düşünceleri şu şekildedir: Program yaratıcı bireyler yetiştirmemekte, öğrencilerdeki var olan bilgileri açığa çıkarmamakta, ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmemekte, ezbere yönelerek aktif olarak derse katılmadıklarından kalıcı olarak öğrenmelerini sağlamamaktadır. Program öğrencilerin üst düşünme becerilerini geliştirmemekte, sorgulayan araştıran bireylerin yetişmesini sağlamamaktadır. Milli değerler ile Türk kültür ve düşünürleri yeterince tanıtılmamakta, öğrencilerin işbirliği içerisinde çalışmasını desteklememektedir. Haftalık ders saati yetersiz olup, sergi, proje, gözlem, görüşme, öz değerlendirme ve akran değerlendirme çalışmaları yapılmamaktadır.

Araştırma sonuçlarında yukarıdaki olumlu ve olumsuz görüşlerden anlaşılabilir gibi çelişkili ifadeler de yer almaktadır. Program öğrencinin seviyesine göre hazırlanmış ise ilgi ve ihtiyaçları da dikkate alınmış olmalıdır. Öğrencilerdeki merak duygusu bu program ile gelişiyorsa, niçin aktif olarak derse katılmamaktadırlar? Kalıcı öğrenmenin sağlanmadığı söylenmektedir. Oysa programın öğretim yöntem ve tekniklerine uygun bir şekilde hazırladığı belirtilmektedir. Program konusunda öğretmenlerin bu kadar farklı hatta çelişkili denebilecek görüşlere sahip olmasının sebepleri ayrıca araştırılmalıdır. Ancak öğretmenler açısından **kazanımlar ile öğretme** ve öğrenme sürecinde ortaya çıkan bir takım problemlerin varlığına kanaatimizce işaret etmektedir.

Programa yönelik önerilerimiz de şu şekilde sıralanabilir.

Programlar titizlikle hazırlanmalıdır. Kaldırılan programların olumlu ve olumsuz yönlerinin tespiti yapılarak, gerekçeleri belirlenmelidir. Programlar derslerin merkezinde yer almakta bir bakıma kalbini oluşturmaktadır. Bu yüzden program geliştirme çalışmalarında tüm öğelerin birbiri ile ilişkisi dikkate alınmalıdır.

Günlük hayat ile bağlantı kurularak, yaratıcı ve özgür düşünmeyi sağlayacak programlara yer verilmelidir. **Öğretmenler program geliştirme sürecine dahil edilmelidir.** Programlar güncellendikten ve değiştirildikten sonra mutlaka hizmetiçi veya işbaşında eğitim uygulamaları ile tanıtımının yapılması sağlanmalıdır. Okul türlerine göre, özellikle meslek liseleri ile Anadolu ve fen liselerinin ders kitapları birbirinden farklı içerikte hazırlanabilmelidir. Ders kitabı dışında geliştirilecek araç gereçler de **tüm okullara ulaştırılmalıdır. Öğretmenlerin** alana katkı sağlayacağı önemli çalışmaları **belirlenerek**, diğer öğretmenlerin paylaşımına açılmalıdır. Dersler ders kitabına bağlılıktan kurtarılarak, ezberleyerek değil, aktif öğrenerek yapılandırmacı yaklaşım anlayışıyla işlenmelidir. Bu anlayışla öğrencilerin derslerde bilgileri yapılandırarak kalıcı öğrenmeleri sağlanabilecektir. Ayrıca okullarda felsefe dersliği kurulmalıdır.

Haftalık ders saati sayısı artırılarak, farklı sınıf seviyelerinde felsefe derslerine yer verilmelidir. Seçmeli dersler arasında felsefeye yönelik dersler yer almalıdır. Alt kademedeki okul türlerinde (ilköğretim) felsefeye zemin hazırlayacak *Düşünme Eğitimi* dersi gibi derslerin yeterli tanıtımları yapılmalıdır. Bu derslere özellikle felsefe grubu öğretmenliği veya felsefe bölümü mezunlarının girmesi sağlanmalıdır.

Türk İslam düşünürlerine yer verilerek onların felsefeye katkıları öğrencilere daha iyi bir şekilde anlatılmalıdır. Öğrencilerde felsefenin Türk İslam kültürüne yabancı bir ders olmadığı, kendilerinin de ataları gibi evrensel düşünceye katkı yapacakları zihniyeti uyandırılmalıdır. Toplumsal değerlerimizin, geleneklerimizin, dini inançlarımızın felsefe ile uyuşan yönlerine ve kutsal kitaplarımızdaki düşünme üzerine ayetlere de yer verilerek felsefenin bir düşünme yolculuğu olduğu vurgulanmalıdır.

Felsefe ile ilgili olarak düzenlenen yarışmalara öğrencilerin katılmaları sağlanmalıdır. Böylece proje, sergi, konferans, gezi, gözlem ve inceleme çalışmaları amaçlarına ulaşabilecektir. **Üniversite sınavlarında yer alan soruların sadece öğrencinin ezber yeteneğini ölçmeyerek, onun üst düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak da hazırlanması**, derslerin sınavlara yönelik değil felsefi düşünce metodunu geliştirmeye yönelik işlenmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Yahya, (2012), *Türk Eğitim Tarihi M.Ö.1000-M.S.2012*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- ARSLAN, Mehmet, (2007), "Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c.XL, s:1. (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/152/1103.pdf>. İndirme Tarihi: 10/07/2014.)
- BÜYÜKKARAGÖZ, S. ve C. ÇİVİ, (1999), *Genel Öğretim Metotları*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- CAN, Abdullah, (2013), *SPSS Nicel Veri Analizi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- CİCİOĞLU, Hasan, (1982), *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihi Gelişimi)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- DEMİRCİOĞLU, A. ve E. Z. DUMAN, (2013), "1935 ve 2009 Felsefe Öğretim Programlarına Göre Yazılmış Ders Kitaplarındaki Çeşitli Felsefe Kavramlarının Karşılaştırılması", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, c.II, s:2. (http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/31._aytekin_demircioglu_ekrem_ziya_duman.pdf.İndirme Tarihi: 10/07/2014.)
- DEMİREL, Özcan, (2012), *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- MEB (26 Eylül 1949), *Tebliğler Dergisi*, c.XII, s:557.
- MEB (27 Eylül 1976), *Tebliğler Dergisi*, c.XXXIX, s:1900.
- MEB (16 Ekim 1978), *Tebliğler Dergisi*, c.XLI, s:2003.
- MEGSB (23 Eylül 1985), *Tebliğler Dergisi*, c.XLVIII, s:2196.
- MEB (12 Ekim 1992), *Tebliğler Dergisi*, c.LC, s:2368.
- MEB (Eylül 1998), *Tebliğler Dergisi*, c.LXI, s:2492.
- MEB (Eylül 2009), *Tebliğler Dergisi*, c.LXXII, s:2624.
- MEB (2009), *Felsefe Dersi Öğretim Programı*, Ankara.
- MEB (2010), *Türk Milli Eğitim Sistemi İçerisinde Ortaöğretim Kademesi*, Ankara: Teftiş Kurulu Başkanlığı.
- MEB (Nisan 2013), *Tebliğler Dergisi*, c.LXXXVI, s:2667.
- MEB (Temmuz 2013), *Tebliğler Dergisi*, c.LXXXVI, s:2670.
- MEB (Ocak Ek-2 2014), *Tebliğler Dergisi*, c.LXXXVII, s:2676.
- Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Lise Programı*, (1938), İstanbul: Devlet Basımevi.
- YÜCEL, Hasan Ali, (1994), *Türkiye'de Ortaöğretim*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.